

DRUŽINSKI TEDNIK

Leto XI.

Ljubljana 7. septembra 1939.

Štev. 36 (516)

Danes:

**„Videla sem Poljsko
tik pred vojno!“**

(Gl. str. 9)

Drvo svobode uspeva samo
tedaj, če se zaliva s krvjo
tiranov.

Bertrand Barère,
francoski revolucionar
(1755—1841)

»DRUŽINSKI TEDNIK«

izhaja ob četrtkih. Uredništvo in
uprava v Ljubljani, Miklošičeva cesta
št. 14/III. Pošto predal št. 345. Telefon
št. 33-32. Račun poštne hran. v Ljubljani
št. 15.383. Rokopisov ne vračamo,
nefrankiranih dopisov ne sprejemamo. Za
odgovor je treba priložiti za 3 din znamk.

NAROČNINA

1/4 leta 20 din, 1/2 leta
40 din, vse leto 80 din.
V Italiji na leto 40 lir,
v Franciji 70 frankov,
v Ameriki 2 1/2 dolarja.
Drugod sorazmerno. — Na-
ročnino je plačati vnaprej.

CENE OGLASOV

V tekstnem delu: enostolpna petinpa vr-
sta ali njen prostor (višina 3 mm in širina
55 mm) 7 din; v oglašnem delu 4'50 din.
V dvobarnem tisku cene po dogovoru.
Notice: beseda 2 din. Mali oglasi:
beseda 1 din. Oglasi davek povsod še
posebej. Pri večkratnem naročilu popust.

Ofenziva proti Siegfriedovi črti

Ker so Nemci napadli Poljsko, sta britanski in francoski imperij napovedala Nemčiji vojno. — Egipt na strani Anglije, nevtralnost USA, Italije in Rusije

V Ljubljani, 5. septembra.

Lani 6. oktobra smo citirali na čelu našega lista izrek slavnega francoskega pesnika Boileauja: Pogosto nas strah pred zlom pripelje še v hujše zlo.

To je bilo tik po podpisu monakovskega »sporazuma«.

V isti številki smo napisali med drugim tudi te besede:

Pisec teh vrstic... misli, da... nova svetovna vojna... še ni grozila; stala je ves čas pred vrati, a vrati ne bi odprla, vsaj zdaj še ne... Svojo trditve bi skušal tudi dokazati, toda zadeva je prekomplikirana, da bi se dala na kratko obdelati v okviru tega članka.

(Zadeva je tudi danes prekomplikirana, posebno zato, ker imamo mi vsi prekratek spomin. Morda bi bila manj komplicirana, če bi našim bralcem dan 21. maja 1938. pomenil nekaj več kakor zgolj enega izmed neštetihih zgodovinskih datumov zadnjih let.)

Dalje smo takrat zapisali:

...Ne moremo verovati, da bi bil diktirani mir trajen... Izločitev Rusije iz Evrope daje misliti. Bojimo se, da niso monakovski sklepi tudi za nas v Evropi dvorezani nož... Zato nam nam bralci ne zamerijo, da ne moremo monakovske mirovne poslanice sprejeti s tistim neskajenim občutkom zadoščenja, ki so ga nekateri listi tako polni te dni.

Dne 20. oktobra 1938. smo pa svoj politični pregled končali z besedami: Angleži razmišljajo o uvedbi vojaške dolžnosti, zraven pa pravijo, da imajo še čas. Francozi se izgubljajo v strankarskem kaosu, tudi njim se menda še ne mudi. Dokaz, da trpita obe zahodni demokraciji predvsem za moralno krizo. Ali se bosta še v poslednjem trenutku zavedeli, da držijo njuna pot naravnost v katastrofo?

In 27. oktobra 1938. smo citirali na čelu lista znani francoski pregovor: Kdor nič ne tvega, ničesar ne dobi.

V zadnji številki smo zapisali, da še ne verjamemo v vojno. Dogodki nam to pot žal niso dali prav. Sklepali smo po zakonih logike iz vidnih in otipljivih dejstev, ne da bi bili pustili vnevar psihološko stran dogajanja. Če se kljub temu naša napoved ni uresničila, mora biti nekje napaka v računu. Se danes smo prepričani, da naše sklepanje ni bilo z logiko navzkriž. Misliti moramo torej, da je bila napaka drugod. Najnovejši potek svetovnih dogodkov to trditve skorajda že danes potrjuje. Dokončno jo bo potrdil (ali ovrget) šele konec vojne.

Nemčija stoji danes v vojni s Poljsko in z britanskim in francoskim imperijem. Rusija izjavlja, da bo ostala nevtralna in da bo kupčevala z obema vojujočima se strankama, t. j. z Nemčijo in Poljsko. Ta izjava se nam zdi posledica pakta med Nemčijo in Rusijo. Moskva ni hotela priti na angleško-francoske predloge, ker ni marala prevzeti levjega deleža žrtve brez zagotovila, da li gredo v skladu z žrtvami tudi pravice. Nerazumljivo bi bilo zato, da

bi zdaj posegla v vojno, ko prav tako ne bi dobila tistega, kar bi upravičevalo njene dajatve — tem bolj nerazumljivo, ko se je s sklenitvijo nemško-ruskega pakta odkrila možnost dvofrontne vojne. Japonska se naslanja na Anglijo: znamenje, da vidi še zmerom svojega najhujšega sovražnika v Rusiji. Sovjetska intervencija v Evropi bi torej postavila Ruse vnovič pred možnost dvofrontne vojne — pred tisto možnostjo torej, ki jo je Moskva želela s sklenitvijo pakta z Nemčijo izločiti.

Kadar govorimo o Rusiji, moramo skoraj vselej omeniti v isti sapi tudi Turčijo. Moskva in Ankara živita namreč kljub različnosti svojih vladavin že vso povojno dobo v prav dobrem prijateljstvu. Ko je Velika Britanija začela letošnje pomlad zbirati okoli sebe nove zaveznike, je bila Turčija ena izmed prvih, ki se ji je pridružila. S pridržkom sicer: zveza bo veljavna šele tedaj, kadar se ji pridruži tudi Rusija. Toda po sklenitvi rusko-nemškega pakta Ankara ne samo ni preklicala svojega prijateljstva z Londonom, ampak je celo še posebej podčrtala, da se mu ne misli odreči. Ob istem času smo tudi brali, da Turčija ne bo obnovila trgovinske pogodbe z Nemčijo.

Ravnaje Turčije nas torej takisto utrjuje v prepričanju, da misli Rusija le od daleč gledati, kako se bo razvijala nova svetovna vojna; vsaj v začetku.

In Italija? Poročila iz Rima so si vsa edina, da se je Mussolini do poslednjega trenutka prizadeval, da prepreči novo svetovno vojno. Zato ni nerazumljivo, da bo Italija sicer politično podpirala Berlin — kakor razglasa uradno rimsko poročilo — da pa drugače ne bo posegla v vojno.

Slika obeh taborov bi bila torej: na eni strani Nemčija z 80 milijoni prebivalcev in 600.000 km², na drugi strani pa Poljska (35 milijonov preb., 388.000 km²), britanski imperij (520 milijonov preb., 40 milijonov km²), francoski imperij (110 milijonov preb., 125 milijona km²) in Egipt (16 milijonov preb., 994.000 km²). Vse druge države so vsaj ta trenutke še nevtralne.

Ko je pred 25 leti počila prva svetovna vojna, se je vsem prizadetim državam zdelo samo po sebi umevno, da je treba prehod iz mirovnega stanja v vojno formalno označiti z vojno napovedjo. Na začetku pravkaršnje vojne te formalnosti ni več.

Nova svetovna vojna se je prav tako kakor prejšnja, začela na slovanskih tleh. O njenem spočetju bo pisala zgodovina. 56 ur po začetku sovražnosti med Nemčijo in Poljsko

je Velika Britanija napovedala Nemčiji vojno, 6 ur pozneje pa še Francija. Obe zahodni velesili sta skušali do poslednjega trenutka preprečiti novo svetovno vojno; na stran Poljske sta stopili na podlagi zavezniške pogodbe z njo.

K NAŠIM SLIKAM

Grandi, bivši italijanski veleposlanik v Londonu (v 1. stolpcu), se je, tik preden je počila vojna, nepričakovano odpeljal v London. Ker velja Grandi za enega izmed najspodobnejših italijanskih diplomatov in ima med Angleži mnogo prijateljev, pripisujo njegovi vrnitvi v London velik politični pomen.

Zgoraj:

Winston Churchill, novi britanski minister za vojno mornarico in najresnejši kandidat za bodočega ministrskega predsednika. Značilno je, da se je Churchill v istem resoru, ki ga danes zavzema, obnesel že v prvi svetovni vojni. Naša slika ga kaže pri vrnitvi v London z ogleda francoske Masinotove obrambne črte ob Renu, tik pred izbruhom vojne.

Spodaj:

Gdansko vojaštvo na straži pri cestnih barikadah, ki zapirajo pot tankom na gdansko-poljski meji.

V 5. stolpcu:

General Brauchitsch, nemški vrhovni poveljnik, je prevzel poveljstvo nad armado, ki napada v Sletjli.

Koj po proglasitvi vojnega stanja z Nemčijo se je britanska vlada preosnovala v vojni kabinet. Na čelu mu je sicer še zmerom ostal Neville Chamberlain, toda enega izmed najvažnejših resorov, ministrstvo za vojno mornarico, je prevzel njegov dosedanji najhujši načelni nasprotnik Winston Churchill. Tudi Anthony Eden je član nove britanske vlade, ni pa še v njej Duffa Coopra.

Tako se je uresničila naša večkratna napoved, da Chamberlain ne bo prej sprejel Churchilla v vlado, dokler mu ga ne bodo vsilile razmere same, t. j. vojna.

Preosnova britanske vlade je po vsej priliki le začasna. Čeprav stoji na isti barikadi, si je težko predstavljati, da bi mogla dva tako različna temperameta trajno sodelovati. Chamberlainovo mesto je bilo neizpodmakljivo, dokler je reševal mir, čeprav so mu največji angleški duhovi zmerom očitali, da njegova taktika ne velja. V vseh kritičnih trenutkih se je pokazalo, da ima Churchill prav in ne Chamberlain. Tudi ta okoliščina bo otežkovala idejno sodelovanje med obema voditeljema konservativne stranke.

V preosnovani britanski vladi je ostal tudi sir John Simon, Chamberlainova desna roka v njegovi zunanji politiki. Pred 25 leti je bil Simon kot vrhovni državni pravdnik član britanske vlade. Ko sta predsednik britanske vlade Asquith in zunanji minister sir Grey na seji ministrskega sveta dne 1. avgusta zahtevala takojšnjo vojno intervencijo na strani Francije, je sir Simon zagrozil s svojim odstopom. Stiri dni nato je Velika Britanija sicer napovedala Nemčiji vojno, toda sir John Simon svoje grožnje ni uresničil. Izstopil je iz vlade — kot notranji minister — šele 2. januarja 1916., ko je britanska vlada uvedla obvezno vojaško dolžnost.

Menimo, da ne bo posebno dolgo trajalo, ko bo britanska vlada doživela novo preosnovo. In takrat utegne dobiti najspodobnejši britanski politik tisti resor, ki ga Winston Churchill edinega še ni zavzemal v svoji politični karieri — resor predsednika vlade.

Observer.

Drobiž

Jugoslovanska vlada je proglasila popolno nevtralnost Jugoslavije v sedanjí vojni.

Vsa francosko-nemška fronta je v ognju. Francozi strahovito obstreljujejo nemške postojanke. Po še nepotrjenem poročilu angleškega lista »Daily Express« so Francozi prebili Siegfriedovo črto pri luksemburški meji.

Poljska vlada je priznala češkoslovaško legijo. S Češkega, Moravskega in Slovaškega je te dni prbežalo na Poljsko več tisoč ljudi. Češkoslovaška legija šteje že več ko 60.000 mož.

Prezident Beneš se je v imenu vseh Čehov in Slovkov brzojavno zahvalil Chamberlainu za nastop Anglije v teh usodnih časih in mu sporočil, da se smatra tudi Češkoslovaška v vojni z Nemčijo.

Londonski »Times« je napisal 2. septembra, t. j. 24 ur pred izbruhom druge svetovne vojne: »V teku 25 let stoji angleški narod že drugič pred strašno nalogo, da mora iti v vojno. Toda to pot bomo svojo nalogo tako temeljito opravili, da bodo naši otroci imeli zagotovljen mir.«

Angleška vlada je pretrgala diplomatsko razmerje s Slovaško. Vso Slovaško je zasedlo nemško vojaštvo. Slovaška vlada izjavlja, da se bodo Slovaki zvesto borili na strani Nemčije.

V Nemčiji so uvedli nove davke, stare pa povečali.

Angleški bombniki so bombardirali kielsko luko in potopili neko nemško vojno ladjo. (Kiel je največje in najvažnejše nemško vojno pristanišče.)

Japonska vlada je uradno izjavila, da bo v evropski vojni nevtralna.

V torek je 30 poljskih letal bombardiralo Berlin. Angleži in Francozi so pa bombardirali Hamburg in Aachen.

Italijanski dnevniki bodo od 9. septembra izhajali samo na 4 straneh. Tudi na Bolgarskem so skrčili obseg časopisja.

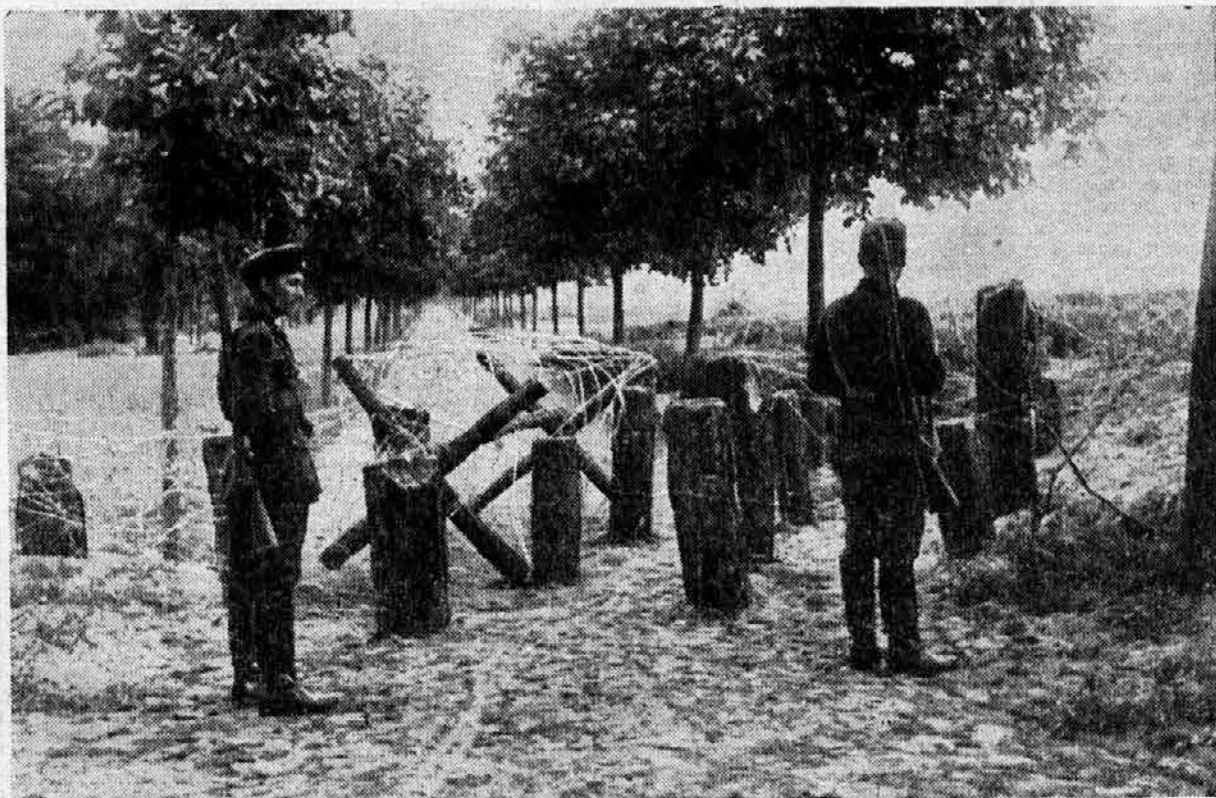
Nadaljevanje na 3. strani.

Obletnica

Letos poteka 1875 let, odkar je Neron zažgal Rim.

Rimski cesar Neron je bil eden izmed najkrvoločnejših vladarjev svetovne zgodovine; nekateri zgodovinarji prav zato mislijo, da ni bil pri pravi pameti. Dal je umoriti svojega polbrata, mater in ženo in celo vrsto senatorjev ter prisilil slavnega modrijana Seneko, da si je vzel življenje. Kakor vsi takratni rimski cesarji, se je tudi on imel za Boga. Neron Rim ni maral; toda motil bi se — pravi Wells v svoji »Svetovni zgodovini« — kdor bi mislil, da so ga Rimljani sovražili zaradi njegove okrutnosti; njegova nepriljubljenost sega šele v leto 61., ko so Britanci pod kraljico Boadiceo porazili rimske legije in je začel toniti rimski ugled zunaj Italije.

Neron je vladal 14 let, od 1. 54—68. Rim je dal zažgati leta 64., da je dobil vzrok za preganjanje kristjanov. Leta 68. so se uprle španske legije pod vodstvom 73letnega vojskovodje Galbe in oklicale njega za cesarja. Neron so vsi zapustili, zato je sklenil iti v smrt. Toda sam ni imel poguma za to; prosil je na begu svojega zvestega sužnja, da ga je zabodel. Umrl je star 31 let, v zgodovini pa živi kot strašni simbol vse-mogočnega vladarja, ki je svojo oblast izbral v vse prej kakor v blagor svojega naroda in človeštva.

Indijski Lawrence

Desetnik John Morton, afridski emir

Pred kratkim so londonski listi s pičlimi tremi vrsticami naznanili smrt bivšega polkovnika britanske kolonij-ske armade Johna Mortona. Ocenitev, ki bi jo zaslužil, se ne bi dala napisati niti na cele strani. Z Johnom Mortonom je namreč umrl poslednji iz vrste Lawrenceov, mož, ki je bil »nekrona-nemu arabskemu kralju« vsaj enak, če ga ni celo prekašal; fantastični pustolovec, ki se je od britanskega desetnika povzpeli do vladarja azijskega muslimanskega kraljestva, tako velikega kakor je britansko otočje, ki ga je pa ljubezen do domovine pripravila do tega, da se je prostovoljno odrekel svoji moči in je stopil v nepomembno službo svoje domovine.

Iz Flandrije v Afganistan

Kot desetnik se je v svetovni vojni boril na flandrijski fronti. Iz pekla pri Ypernu je šel po končani vojni prostovoljno v kolonij-sko armado, ker se je že odvil civilnega življenja. Njegova četa se je borila na indijsko-afganski meji proti nemirnim naspoldivim gorskim plemenom Afridov. Njihove »racije« proti mirnim hindujskim vsem so postale spomladi leta 1921. že tako neznosne, da je morala britanska vlada poseči vmes s kazensko ekspedicijo. Bitka, ki se je udeležil tudi Morton, se je žalostno končala: odlično oboroženi Afridi so britanske čete speljali v globoko kotlino, kjer so jih obkolili in vse pobili. Samo en edini vojak je prišel živ v ujetništvo gorskih prebivalcev: desetnik John Morton.

Organizator armade

Njegovo življenje je viselo na svileni nitki. Dal se je odvesti pred afridskega emirja in mu ponudil, da njegove vojake izobrazijo po evropskem vzorcu. Knez je nekaj časa premišljeval, naposled je pa predlog ujetega »džavra« sprejel. V nekaj mesecih so se držna, toda nedisciplinirana krdela Afridov spremenila v vzorno urejeno udarno armado. V nekem bojnem pohodu proti sosednjim sovražnim plemenom je Morton premagal številčno dosti močnejšo vojsko in emir je tulca, ki se je med tem časom tudi že pomohamedanil, in ki ga že davno niso več smatrali za ujetnika, imenoval za vrhovnega poveljnika afridskih čet.

Morton je zdaj uredil novo pridobljene pokrajine, bojevanja zmogne moške je uvrstil v svoje čete, si priskrbel moderno evropsko orožje, izdal novo uredbo o plačevanju davkov in tako ustvaril dobro oboroženo in izurjeno armado 12.000 mož.

Ura odločitve

Julija leta 1927. je umrl stari emir in Afridi so svojega belega generala soglasno izvolili za njegovega naslednika. Morton kan, kakor se je uradno imenoval novi emir, je bil zdaj na višku svoje moči. Toda hotel je še več. Sanjal je o velikanskem, vso srednjo Azijo obsegajočem mohamedanskem imperiju in o izgonu Angležev iz Indije. Prednja straža njegove armade je bila namreč v neposredni bližini severozahodne indijske meje.

Angleške obmejne straže so bile v resni pripravljenosti. Neprestano so pa prihajali še vlaki z ojačenji. Morton kan je na lepem že zapovedani pohod preklical. Imel je boljše ideje: sam in neoborožen se je na lepem prikazal v angleškem glavnem stanu v Pešavarju in se je dal prijavit vrhovnemu poveljniku. Stari častnik ga je hladno sprejel.

»Za seboj imam armado 12.000 mož, ki bi se brez truda pomerila z vašimi močmi.« je izjavil afridski emir pešavarskemu poveljniku. »Moja vest mi pa brani, da bi se boril proti svojim rojakom. Zato svojim četam rajši zapoveste, naj se umaknejo!«

Glas vesti

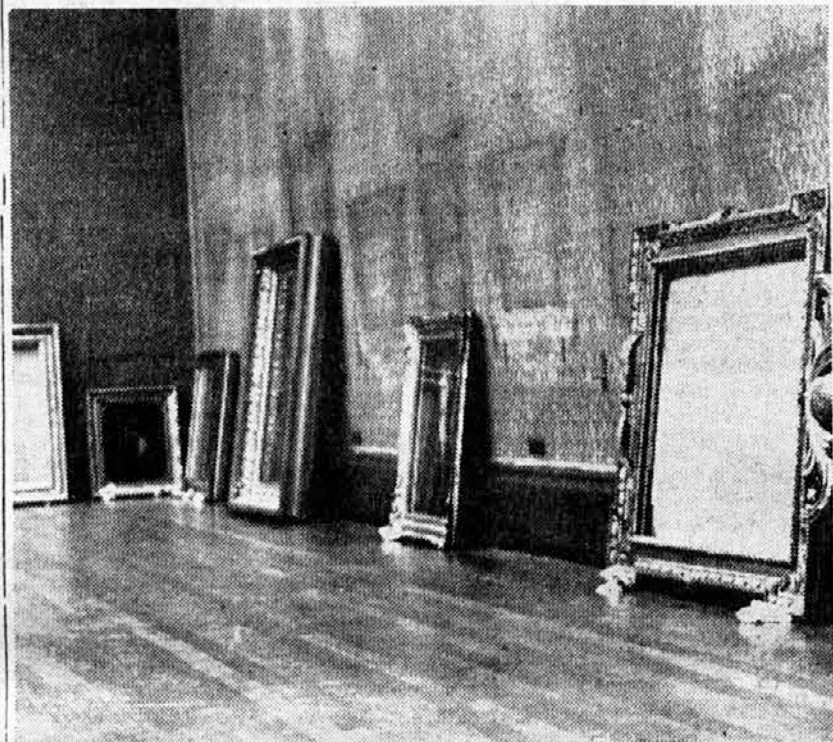
V tem trenutku se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Stari poveljnik se je vzravnil in svojega obiskovalca nahu-lil: »Kaj vam ne pride na misel, desetnik Morton? Kako si drznete v takšnem tonu govoriti s svojim predstojnikom? Z vami se ne pogajam. Podajte mi poročilo!«

Kakor hipnotiziran je vladar mohamedanskega kraljestva vrgel pred veličino britanskega imperija puško v koruzo in podal izčrpano poročilo.

»Bedarija,« je brundal stari poveljnik nekoliko mileje. »Ali ste hoteli kot ubežnik še dalje ostati pri upornikih? Ali vas ni sram postati izdajalec svoje domovine, izdajalec zvestobe, ki ste jo dolžni svojemu kralju in svojim bivšim tovarišem?«

Morton je bledeel in rdel. Stari častnik je stopil k njemu, mu položil roke na ramena, mu pogledal globoko v oči in ga vprašal tiho, skoraj očetovsko: »Desetnik Morton, ali ste pripravljeni opravljati dolžnosti britanskega vojaka?«

»Izvolite, gospod poveljnik,« je odgovoril afridski emir.

Iz emirja polkovnik

Drugi dan je emir Morton vkorakal na čelo svoje armade v Pešavar. Poglavar plemen je prisegel angleški vojski zvestobo na koran. Vojake so porazdelili k indijskim polkom. Desetnik Morton je »za svoje zasluge pri osvoboditvi gorskih plemen na severozahodni indijski meji« prejel »indijsko zvezdo« in indijski podkralj ga je imenoval za častnika.

Kot polkovnik je afridski emir leta 1936. zapustil svojo službo in se vrnil na Angleško. Mirno in tiho je živel sam zase v svoji rojstni vasi blizu Londona. Januarja tega leta ga je pa neka neozdravljiva tropska bolezen priklenila na bolniško posteljo. Šest mesecev nato je »Lawrence s severozahodne meje«, ki je iz ljubezni do domovine žrtvoval prestol mohamedanskega kraljestva, izdihnil.

Po trudapolnem delu — zabava in razvedrilo v »Družinskem tedniku«!

Na levi:

Neki nemški fotograf je nemškega granicarja nekaj dni pred priključitvijo fotografiral pri obmejnem kamnu. Pod fotografijo je napisal: Kako dolgo še?

Na desni:

Delavci nalagajo vreče peska pred Mansion-House, bivališčem londonskega župana, da obvarujejo hišo pred poškodbami sovražnih letal.

A	A	B	Martellin	Martellin	Sulfontracht	Sulfontracht	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
1	2	1	1	2	1	2	5	4	3	2	1
A	A	B	Martellin	Martellin	Sulfontracht	Sulfontracht	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
3	4	2	3	4	3	4	10	9	8	7	6
Niedr	Niedr	B							Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
1	3	3							11	4	1
Niedr	Niedr	B							Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
2	4	4							12	5	2
Erste	Erste	Bader und Marmelade							Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
1	3	4							7	6	3
Erste	Erste	Bader und Marmelade							Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
2	4	3							8	6	3
Erste	Erste	Bader und Marmelade							Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
1	3	2							8	5	2
Erste	Erste	Bader und Marmelade							Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn	Niedr oder Stoßmänn
2	4	1							7	4	1

Ausweiskarte

Gern
für Frau
Frau Hilde Brandt
Geburtsort: 2. Jahre
Beruf: Chefm
Wohnort: Köln-Schwarzgürtel
Straße: Kirch Nr. 9
(Platz)
Gebäude: von I. Treppe

Rückseite beachten!

Slika kaže izkaznico, kakšno dobivajo zdaj v Nemčiji za odmero živil.

Vzorni oče

Lekarnar Raymond Smith iz Newquaya v Cornwallu se je preteklo leto po smrti svoje žene na lepem znašel pred problemom, kako vzgojiti novorojenčka. Mali Edithi je moral postati mati in oče hkrati.

Smith je študiral knjige za mlade mamice, da bi v njih našel tudi navodila za mlade očete. Knjige mu pa niso dosti pomagale, saj so bile napisane za žene in napisale so jih tudi žene. Toda Smith je moral tolažiti dojenčka, potreboval je izčrpnih in naglih podatkov. Zato je šel k prijateljem, ki so imeli otroke, in jim zadajal nešteto vprašanj: kakšna je najboljša hrana za dojenčke, najprikladnejša obleka, kako mora biti razdeljen otrokov dan, kaj je treba storiti zdaj, kaj potem, koliko gramov pudra je treba vzeti, kaj je dobro in kaj ni... Tenkočutni oče ni nehal, svoje prijatelje je obkladal z vprašanji, hotel je vedeti vse do poslednjih potankosti.

Mala Editha brez mamice je pod skrbno očetovo nego dobro uspevala in je bila čez leto dni zdrava in močna. Zdelo se je, da ji očetov način nege sijajno prija. Toda oče se zmerom ni bil miren. Zdaj je otrok postajal starejši, zdaj je bilo treba dobiti nova pravila. Toda prijatelje ni mogel več nadlegovati in v knjigah tudi ni ničesar našel.

Takrat je »očku« šinila v glavo rešilna misel. V St. Austellu, v bližnji okolici se je vršila tekma dojenčkov, ena tistih razstav, ki so v Ameriki in na Angleškem precej pogoste. »Tja bodo prinesli najlepše in najbolj zdrave dojenčke,« si je mislil očka Smith. »Tam bom tudi našel ljudi, ki se razumejo na nego dojenčkov. Tam je studenec, ki bom iz njega lahko črpal res strokovne in zanesljive podatke in nasvete.«

Tenkočutni oče se je odločil, da bo tudi svojo malo Editho nesel na tekmo. Ni šel tja, da bi konkuriral z vsemi krasnimi otročki, ki jih vzgajajo njihove mamice, temveč zato, da bi se sestal s strokovnjaki in da bi primerjal svojo Editho z drugimi dojenčki in da bi se nečesa v tej težavni stroki naučil.

Potlej je prišlo razsodišče, ki naj bi izreklo prvo oceno za najbolj zdrava,

vega, najmočnejšega in najlepšega dojenčka pri tekmi v St. Austellu. Vzor dojenčka je postala: Editha Smithova iz Newquaya. In očka Smith se je z nepričakovano prvo oceno, ki je ni nikoli hotel in ne upal doseči, lahko prepričal, da njegove izkušnje glede nege dojenčkov popolnoma zadostujejo.

Človeška zvižaka in živali

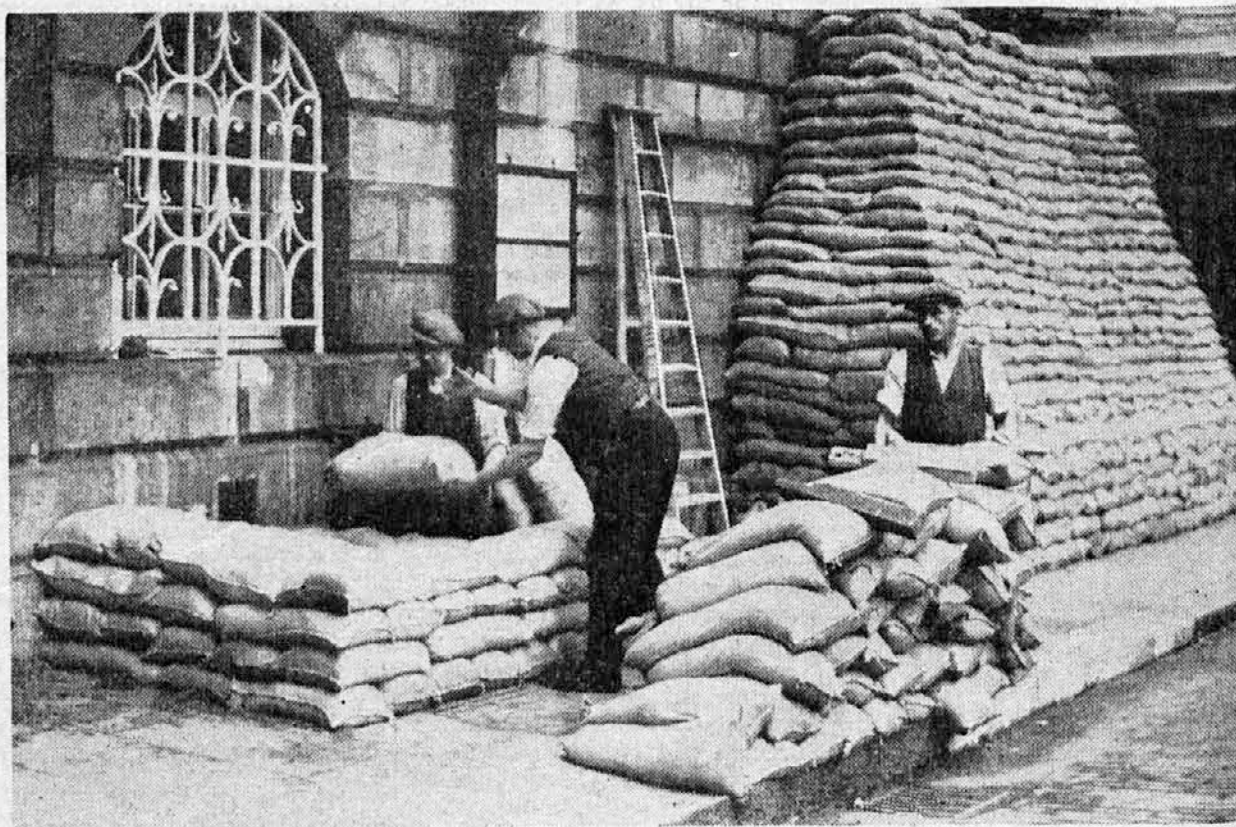
Dolgo let je na milijone morskih galebov letalo s švedske obale v notranjost države, kjer so delali veliko škodo po žitnih poljih in vrtovih. Številni ptičev so skušali švedski zmanjšati s tem, da so uničevali njihova jajca; toda ptice so legle še več jajc, zato je bil ves trud zaman.

Naposled so pa poskusili z zvižako. Odpravili so se na polje z velikimi lonci in pečmi, kuhali jajca in jih kuhana polagali nazaj v gnezda. Galebi so sedli na kuhana jajca, jih valili in sedeli, dokler niso naposled zapazili prevare. Bilo je že prepozno, da bi znova znesli jajca, in tako se je galebi rod zelo zmanjšal.

V newyorškem živalskem vrtu imajo mačke, ki naj bi lovile miši. Te mačke se pa kar preveč zanimajo za ribe in si jih kaj radi privoščijo. Da bi jih odpravili te grde navede, so spustili v vodo »električne jegulje«. Mačke so se jih seveda z veseljem lotile. A samo dotik s tačko je zadostoval in mačk se nikoli več ni polastila želja izpostaviti se elektricitosti.

Na neki kokošji fermi v New Jerseyu so ugotovili, da je izmed 3000 belih kokoši posebno dobrega plemena poginilo zaradi kavsanja že mnogo kokoši. Preiskava je pokazala, da kokoši podivjajo, kakor hitro zagledajo kapljico krvi. Zadostovala je najmanjša praska, ki so jo dobile pri kavsanju in že je nastal boj.

Treba je bilo torej živali navaditi na razdražljivo rdečo barvo. Nataknil so jim na glavo nekakšne naočnike in sicer ozek usnjen trak, ki so vanj vdelali rdeče prozorne ploščice in ga pritrtili na kljun. Kokoši so dobile tako rdeče naočnike; gledale so svet v »drugačni luči«. Tako ni bilo na fermi, kjer je bilo prej toliko kavsanja in kokodakanja, nikoli več nobenih bojev.

Iz dežele, ki jo je prvo zajel novi svetovni požar

»Videla sem Poljsko tik pred vojno!«

Dvajset let je minilo, odkar se je končala svetovna vojna. Takrat so si po strašnem klanju ljudje podajali roke in sveto drug drugemu obljubljali, da nikoli več ne bodo streljali drug na drugega. Dvajset let je lep čas in ni čudno, da se je v tem razdobju marsikaj spremenilo in marsikaj pozabilo. Danes preživljamo spet čas, ko govori orožje namesto razuma: spet smo tam, kjer smo leta 1914.

Pričujoči članek je star kakšen den dni. Je verna slika dni, ki jih preživela Poljska in z njo naša zve naraščala, avtorica spodnjih vrst tik pred vojno med Nemčijo in Poljsko. Članek je napisan tako zanimivo in neposredno, da bo vsakdo izmed v duhu preživel strašno predigro, se je iz nje izrodila nova svetovna vojna.

Uredništvo

Pred letom dni približno sem obšla nekdanjo Češkoslovaško. To so dnevi med vojno in mirom. Vse je prav tako kakor pred nekaj dnevi, nestrpnost pričakoval trenutka, ko evropsko obzorje zjasnilo, trenutku, ko neki evropski državi zagotovili ne da bi morali zaradi miru in stabilnosti te države ljudje zapustiti svoje domove in obleči vojaške suknje. Spominjam se, kako se je tiste tembrske dni, ko smo se v avto vozili od Bratislave proti Pragi, ustano stopnjevalo vojno razpoloženje. Ko smo sedeli v restavraciji v Bratovicah, je radio kar na lepem navedal mobilizacijo. In na lepem ni v restavraciji žive duše. Vse je proti postaji, v vojašnice. Spominjam se prav tako dobro vseh prizorov, sem jih doživela tiste usodne septembrske dni v Pragi. Razburjenje, manifestacije in demonstracije, jokanje, ki niso verjeli, da so jih zavezali pustili na cedilu in da so ostali sami.

Skoraj bi rekla, da je po sredi čisto naključje, saj sem letos prav v istem času na lastne oči doživela na Poljskem isto, kar sem lani doživela v bratski slovanski državi, na Češkoslovaškem.

Za svojega dvomesečnega bivanja na Poljskem sem imela precej priložnosti, seznaniti se z razmerami in značajem Poljakov.

Židovsko vprašanje

Na Poljskem je približno 11 odstotkov Židov. Teh 11 odstotkov kmalu opaziš, posebno če prideš v kakšno manjše mesto. Tam so Židje obdržali še svoje stare običaje in svojo obleko, dolge satenaste ali navadne črne plašče in črno okroglo čepico na glavi. V večjih mestih, kakor v Varšavi, Krakovu, Lodžu itd., so sprejeli evropske navade in obleko, tako da jih na cesti spoznaš samo po njihovih govorici ali pa niti po tem ne. Poljaki jih pa dobro ločijo. Tako so n. pr. tudi mene, ker imam črne lase, prištevili kratko in malo k Židom in sem jim le s težavo dopovedala, da ni v mojih žilah niti kapljice židovske krvi.

Židje imajo svoje časopise, svoja kopališča, sirotišnice, društva, da ne govorim o bankah, o trgovinah in industriji, ki je v glavnem v njihovih rokah.

Na Poljskem že desetletja skušajo Židje izobčiti iz javnega življenja. Imajo celo društva in organizacije, ki se borijo proti židovstvu, po vsaki ceni jim skušajo omejiti dostop v višje šole in jim vzeti tisti vpliv v javnem življenju, ki so si ga Židje pridobili s svojim kapitalom. Vzle temu so si Židje ohranili boljši položaj kakor Ukrajinci in tu in tam srečate celo med poljskimi častniki kakšnega Žida. Zanesljivo je, da bodo Židje tudi v tej vojni, čeprav neradi, morali s Poljaki vred braniti Poljsko. Toda naj se vojna konča tako ali tako, položaj Židov tudi po vojni ne kaže na boljše, temveč kvečjemu na slabše.

O poljskem razumnstvu

Zelo sem se začudila, ko sem v družbi spoznala, da se poljska inteligenca nič kaj ne zanima za socialne zadeve, da v svetovno politiko nima pravega vpogleda, in da je alfa in omega vsakega Poljaka samo tisto, kar se neposredno tiče Poljske in poljskih razmer, najsi bo to še tako malenkostno. Lahko sem se z njimi pogovarjala o športu, o sovražstvu proti Rusiji in Nemčiji, o njihovih odnosih do drugih držav. Priznati pa moram, da poznajo svojo zgodovino do sleherne podrobnosti. Poznajo vse bitke, ki jih je bil kateri izmed njihovih kraljev, znani so jim vsi važnejši zgodovinski drevi in vsi zgodovinski spomeniki, ki jih najdeš na Poljskem vse povsod. Edina avtoriteta na Poljskem so razen slavnih kraljev pokojni maršal Pilsudsky in maršal Smigly-Ridž. To so avtoritete, ki so ideal poljske rodoljubne miselnosti. Drugih idealov nimajo. Ta miselnost ima svoje dobre, pa tudi

Zanimiva slika prijateljice našega lista o razmerah na Poljskem in o dogodkih zadnjih dni. Pretresljivi prizori pri evakuaciji obmejnih krajev. Mobilizacija, beg civilnega prebivalstva iz vojnega območja, kopanje zavetišč, plinske maske: sami oznanjevalci vojnih grozot. Prizori iz Gdinje, Gdan-

in Katowice

nišče na Baltičkem morju. Edino, razen Gdanska, če tako govorimo, mislimo nekaj let nazaj. In ker so se Poljaki dobro zavedali, da je Gdansk samo začasno v carinski uniji s Poljsko, prav tako kakor je bil začasno v poljskih in nemških rokah, so zgradili svoje tno pristanišče, svojo Gdinjo. Skozi Gdinjo je šlo zadnja leta petdeset tisoč poljskega izvoza in uvoza. Vse je šlo skozi Gdansk. Poljaki so zavedali, da se bodo za Gdansk rili, kakor so se zanj že nešteto borili, prav tako kakor Nemci. In so Gdinjo, niso pa pozabili Gdansk in prav gotovo ga nikoli o pozabili.

pot v Gdinjo je šla skozi Potnikov v vlaku je bilo pretežno pred Gdanskom je sprevednik v vsak oddelek in vprašal, ali kdo ustavi v Gdanku. Ko je privozil v gdansko predmestje, gledala stare gdanske hiše (na izmed njih so že vse zastaknjukastim križem); vlak je al svojo hitrost. Celo tako povozil skozi gdansko postajo, da h nekaj potnikov, namenjenih sk, brez nevarnosti skočilo na tjer je bilo še vse osebje poljak se ni ustavil na postaji, je pospešil hitrost in po kakšnajstih minutah smo prispeli jsko postajo, ki je v pravem besede na višku tehnike.

a je smo prišli na širok bulvar. Jazen gdinjski stražnik mi je z roko, kod bom prišla v ko- ob obali smo stopili v majhno — motorni čoln — »Baško«. i tempu nas je »Baška« pri- ozi vsa gdinjska pristanišča, mo v dobri uri videli skoraj se da pač v naglici videti. nas je »Baška« pripeljala v pališča.

Boljših ljudi ni več

Še preden smo prišli v kopališče, smo od Gdanska ssem zaslišali nekaj topovskih strelav. Od časa do časa je spet počilo — in spet mir. Na cesti smo srečavali ljudi, ki so napeto prisluškovali streljanju. V zraku je ležalo nekaj, kar tišči k tlom, nekaj, kar so Poljaki nedvomno dosti bolj občutili kakor mi tuji. Potlej je pa streljanje na lepem prenehalo.

Gospa v kopališču, ki je sprejemala obleke, je bila vsa objokana. Vprašali smo jo, zakaj. Povedala mi je, da so ji moža pravkar poklicali k vojakom. »Stvar je resna,« je rekla gospa. »Ali ne veste, da od sedme ure zjutraj vse kar hodi, kličejo k vojakom? Zda bo, kar bo! Ali ne vidite, da boljših ljudi sploh ni več? Vsi tuji in sploh vse, kar ima denar, je že davno zbežalo.«

Kljub temu, da so »boljši« ljudi odšli, smo se šli kopat. Okrog druge ure popoldne se je začelo kopališče prazniti. Ljudi je bilo čedalje manj. Okrog pete ure, ko smo zapustili kopališče, je na gdinjskih ulicah vladalo precejšnje razburjenje. Ljudje so tekal sem in tja kakor muhe brez glave. Nekaj je viselo v zraku. Srečavali smo že ljudi s plinskimi maskami, s kovčegi, po trgovinah se je tlo ljudi, občutilo se je že pomanjkanje živil, kajti vozila so bila že od zjutraj rekvirirana za vojaške namene.

Pohiteli smo na postajo, čeprav smo imeli še dobro uro časa do odhoda našega vlaka. Tam je bilo nabito polno ljudi. Vladal je strahovit nered, razburjenje, prerivanje, prenašanje velikanskih kovčegov, kričanje otrok in jokanje žensk. Naval na vlak je bil takšen, da so skozi okna jemali ne samo kovčege, temveč so celo moške in ženske vlekli v vagon. Vse je potovalo. Nekateri k vojakom, civilno prebivalstvo je pa po nalogu vojaških oblasti izpraznilo Gdinjo. Naposled je vlak krenil na pot. Spet skozi Gdansk, v Gdanku se nismo ustavili; gdansko letališče je bilo razsvetljeno ko podnevi in neki tri ali štiri leten deček je spruševal svojo mamico v poljsčini: »Ali moramo res bežati, mama?« Ko je vlak vozil skozi mesto, ki ga je nekaj dni nato gauleiter Forster priključil Nemčiji in je vanj kmalu nato vkoral nemška vojska, sem slišala, kako je isti deček tiho vprašal: »Ali je to Gdansk, mama?«

Pot nazaj

V vlaku smo se vozili natlačeni ko sardine. Na vseh železniških postajah, kjer se je vlak ustavljal, smo videli ogromne množice ljudi, zbegane, s kovčegi, s plinskimi maskami, vrečami, zaspane otroke, objokane ženske. Tisti, ki so se prištevili k »smetani družbe«, in ki so imeli kaj pod palecem, so imeli tudi plinske maske. Vojaki kajpak vsi. Vlak se je sicer ustavljal, ljudi je izstopalo malo, tisti s postaj so pa v vlaku še zmerom našli kakšen prostorček.

Nadaljevanje na 10. strani

mo pokazati veliko pozitivnega.

Boryslav — mesto nafte in tujcev

Boryslav je največje industrijsko središče za pridobivanje nafte. Iz nafte pridobivajo petrolej, olje in bencin. Bencin žene motorje, daje gorilno silo tovarnam, industrijskim okrajem, žene traktorje pa tudi tanke. Boryslav je danes izredno važno središče za vojno industrijo. Dajal bo bencin za tanke, za letala; veliko bo odvisno od tega, ali bo Boryslav ostal neposkodoval, ali bo pa lepega dne zletel v zrak z vsemi svojimi neprecenljivi naravnimi bogastvi, vloženim kapitalom, stroji in vrtnimi stolpi, mnogoštevilnimi Židi in tuji.

Na glavni cesti, dolgi približno pet do šest kilometrov, se vrste druga za drugo majhne umazane lesene hišice — barake. Tu pa tam kakšna moderno zidana hiša, drugače same barake. To je mesto, kjer pridobivajo nafto, zato je skoraj nepotrebno omeniti, da je vse strahovito umazano. Hiše, možje, žene, otroci, skratka vse. Umazano mesto, ki pa sleherni dan pridobi toliko in toliko vagonov tekočega zlata. Lahko si mislite, kako sem se začudila, ko sem šla nekega večera domov in sem iz ene teh vegastih barak slišala

Poljski vrhovni poveljnik maršal Rydz-Śmigły poziva svoje vojake na boj za domovino

orgazvočne akorde, ki jih je ljudska Zidinja ubrala na svojem klavirju.

Vsaka baraka ima svoj radio, nekatere premorejo celo po dve sobi in v obeh imajo radio in telefon. Povsod v velikih kupčijskih središčih velja geslo: »Čas je zlatot.« Tukaj pa prav narobe. Ljudje hodi po časi, nikomur se nikamor ne mudi, nafta tako in tako sama od sebe teče, čemu potem hiteti? Lahko vam rečem, da v dveh mesecih, ki sem jih preživela na Poljskem, nisem srečala človeka, ki bi se mu tako mudilo, kakor se mudi ljudem na naši Miklošičevi ali Tyrševi cesti, ki ne marajo zamuditi niti minute, saj jih priganjata delo in čas.

Gdinja

Proti koncu svojega bivanja na Poljskem sem imela priložnost obiskati tudi Gdinjo. To je najlepše in najmodernejšo mesto na Poljskem, saj ni čudno, ko je pa staro šele dvajset let. Velike moderne stavbe, pravi nebotičniki, ravne, široke, asfaltirane ceste obdane z drevjem in cvetličnimi nasadi. Pristanišče je opremljeno z najmodernejšimi napravami, lično, okusno in smotno, pač tako, kakor se je v drugih pristaniščih v stoletjih pokazalo za najboljšo. Gdinja je kakor brezhibna in nad vse lepo sestavljena škatlica. Gdinja je ponos vse Poljske. Ni čudno, saj je edino poljsko prista-

Na poziv poljskega prezidenta pomaga varšavsko civilno prebivalstvo kopati podzemeljska zavetišča za obrambo pred letalskimi napadi.

**Din
100'—**

mesečno odplačevanje in 100 din are, ki jo je treba poslati pri naročanju, prodajamo v gotovini in na odlaševanje.

SIVALNE STROJE z glavo zgoraj in kabinet, šivajo naprej, nazaj, vezejo, krpajo in pletejo, din 1750'—.

RADIO APARATE na baterijo in na tok za vse tri valovne dolžine, din 800'—.

PISALNE STROJE z 88 znaki v latinici ali cirilici, v elegantnem zaboju, din 1650'—.

DVOKOLESA, moška, ženska, otroška in dirkalna iz najboljšega nemškega jekla, din 750'—.

URE, zadnja novost, stenske, namizne, stenske za hiše in podjetja, pogon na tok ali žepno baterijo, dolgotrajna točnost, pismeno jamstvo, din 250'—.

Za blago, ki Vas zanima, zahtevajte brezplačni ilustrirani cenik s pogoji.

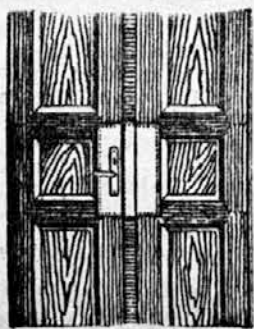
Iščemo zastopnike, posrednike, potnike, zaslužek dober. Kapital in protokolacija nista potrebni.

„MERKUR-ZAVOD“

Beograd, Pašićeva 2

Pošt. Sted. 57582

fah 800

Celuloidne ščite za vrata

dobavlja po vsaki meri in barvi trdka

FRANJO ZRNEC, steklarstvo

LJUBLJANA, Kopitarjeva 1

FR. P. ZAJEC

IZPRAŠAN OPTIK IN URAR

LJUBLJANA, sedaj Stritarjeva ul. 6

pri frančiškanskem mostu

Vsakovrstna očala, daljnogledi, lopomeri, barometri, hygrometri, itd. Velika izbira ur, zlatnine in srebrnine. Samo kvaliteta optike. Ceniki brezplačno!

Goiserji, smuči in vsi športni čevlji v priznani najboljši izdelavi pri

A. ZALOKAR

LJUBLJANA, Mestni trg 19

Sprejemamo tudi popravila

**Manufaktura
NOVAK**

LJUBLJANA

KONGRESNI TRG 15

PRI NUNSKI CERKVI

TUDI ZA JESEN!

KUPITE ZA OBLEKE,
PLAŠČE, SUKNJE IN
MANUFAKTURNO
BLAGO VSEH VRST
NAJCENEJE PRI NAS.
NUDIMO OGROMNO
IZBIRO, NAJNOVEJŠE
VZORCE

...dokler ga ni primerjala z Radion belo obleko!

Ure in ure se je mučila z mencanjem in drgnenjem perila, pa vendar, zraven te bleščeče beline se zdi njeno perilo naravnost sivkasto. Kakšno razočaranje! Da, to doživi lahko vsaka gospodinja, če primerja svoje „navadno“ prano perilo z Radion belim perilom. Kajti Radion odstrani iz perila vsako, pa tudi najmanjšo sled nesnage. Pri kuhanju v učinkoviti in vendar blagi raztopini Radiona se namreč tvori kisik, ki skupaj s peno mila struji skozi perilo in temeljito odpravi vso nesnago. Bleščeča belina popolne čistote -- to je Radion belina.

Schichtov

RADION

Ni čistejše beline od Radion beline

Radio Ljubljana
od 7. do 13. sept. 1939.

ČETRTEK, 7. SEPTEMBRA

12.00: Plošče 12.45: Poročila 13.00: Napovedi 13.20: Radijski orkester 14.00: Napovedi 18.00: Prenos z velesajma 18.40: Slovensčina za Slovence 19.00: Napovedi, poročila 19.30: Deset minut zabave 19.40: Nac. ura 20.00: Pevski kvartet 20.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe 22.00: Napovedi, poročila 22.15: Lahka glasba Konec ob 23. uri.

PETEK, 8. SEPTEMBRA

9.00: Napovedi, poročila 9.15: Plošče 9.45: Verski govor 10.00: Prenos cerkvene glasbe iz stolnice 11.00: Kmečki trio 12.30: Godbe na pihala 13.00: Napovedi 13.20: Radijski orkester 17.00: Kmet ura 17.30: Trboveljski pevski jazz-kvartet 18.15: Prenos z velesajma 19.00: Napovedi, poročila 19.40: Nac. ura 20.00: Plošče 20.30: Koncert operne glasbe 22.00: Napovedi, poročila 22.30: Angleške plošče. Konec ob 23. uri.

SOBOTA, 9. SEPTEMBRA

12.00: Plošče 12.45: Poročila 13.00: Napovedi 13.20: Plošče 14.00: Napovedi 17.00: Otroška ura 17.50: Pregled sporeda 18.00: Radijski orkester 18.40: O slutnjah 19.00: Napovedi, poročila 19.40: Nac. ura 20.00: O zunanji politiki 20.30: Po Mežiški dolini 22.00:

Napovedi, poročila 22.15: Radijski orkester. Konec ob 23. uri.

NEDELJA, 10. SEPTEMBRA

8.00: Godba »Zarja« 9.00: Napovedi, poročila 9.15: Prenos cerkvene glasbe iz franč. cerkve 9.45: Verski govor 10.00: Koncert slovenske pesmi 11.30: Plošče 12.15: Koncert narodnih pesmi 13.00: Napovedi 13.20: Koncert Radijskega orkestra 17.00: Kmet ura 17.30: Prenos z velesajma 19.00: Napovedi, poročila 19.40: Nac. ura 20.00: Plošče 20.30: Koncert 22.00: Napovedi, poročila 22.15: Prenos lahke glasbe z velesajma. Konec ob 23. uri.

PONEDELJEK, 11. SEPTEMBRA

12.00: Plošče 12.45: Poročila 13.00: Napovedi 13.20: Lahka glasba 14.00: Napovedi 18.00: Zdravstvena ura 18.20: Plošče 19.00: Napovedi, poročila 19.30: Zanimivosti 19.40: Nac. ura 20.00: Pisan glasbeni večer 21.00: Koncert ruske glasbe 22.00: Napovedi, poročila 22.15: Prenos lahke glasbe z velesajma. Konec ob 23. uri.

TOREK, 12. SEPTEMBRA

12.00: Plošče 12.45: Poročila 13.00: Napovedi 13.20: Harmonika solo 14.00:

Napovedi 18.00: Operetna glasba 18.40: Socialne bolezni in zaščita pred njimi 19.00: Napovedi, poročila 19.30: Deset minut zabave 19.40: Nac. ura 20.00: Plošče 20.30: Koncert operne glasbe 22.00: Napovedi, poročila 22.15: Instrumentalni dueti. Konec ob 23. uri.

SREDA, 13. SEPTEMBRA

12.00: Plošče 12.45: Poročila 13.00: Napovedi 13.20: Melody-jazz 14.00: Napovedi 18.00: Mladinska ura 18.20: Plošče 18.40: Stari slovenski ljudski plesi 19.00: Napovedi, poročila 19.40: Nac. ura 20.00: Koncert Akademsko-pevskega kvinteta 20.45: Plošče 21.10: Koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta 22.00: Napovedi, poročila 22.15: Plošče. Konec ob 23. uri.

Orjaški ptič

Na Madagaskarju, francoskem kolonijskem otoku, je še pred kratkim živel ptič, ki je bil trikrat večji od noja. Izumrl je najbrž šele pred kratkim, kajti nedavno so našli v tamkajšnjih džunglah ogromna jajca, mnogo večja od nojevih.

**Ingenieur-
Schule**

Mittweida
(Deutschland)

STROJNISTVO, GRADNJA AVTOMOBILOV IN AVIJONOV
ELEKTROTEHNIKA PROGRAMI ZASTONJ